

60
SV

FACTS

Europeiska arbetsmiljöbyrån

ISSN 1681-2182

Expertprognos om nyttillkomna fysiska arbetsmiljörisker

Varför rikta in sig på nyttillkomna risker?

Arbetsmiljön förändras ständigt till följd av ny teknik och ändrade ekonomiska, sociala och demografiska förhållanden. Genom arbetsmiljöstrategin för gemenskapen 2002–2006 ⁽¹⁾ uppmannades därför arbetsmiljöbyrån att upprätta ett riskcentrum för att föregripa nya och ökade risker. Riskcentrumet skall kartlägga och föregripa arbetsmiljötrender i Europa så att resurserna kan användas bättre och effektiva åtgärder kan vidtas i rätt tid.

Vad menas med nyttillkomna risker?

"Nyttillkomna risker" kan vara både **nya** och **ökande**.

Med **ny** menas endera att

- risken inte funnits tidigare, eller
- ett gammalt problem nu betraktas som en risk till följd av förändrade sociala eller allmänna uppfattningar eller ny vetenskaplig kunskap.

Risken är **ökande** om

- mängden faror som ger upphov till risken ökar, eller
- sannolikheten för att bli utsatt för den fara som ger upphov till risken ökar, eller
- effekten av faran för arbetstagarnas hälsa blir värre.

Hur fastställs nyttillkomna risker?

Expertprognosen genomfördes med hjälp av en Delphi-undersökning i tre omgångar. Delphi-metoden bygger på ett förfarande som upprepas i flera omgångar och där resultaten av den tidigare omgången används av experterna för en ny bedömning. För värderingen av riskerna användes en femgradig Likertskala. 137 experter inbjöds att delta i undersökningen och av dessa var det 66 experter som återsände frågeformuläret. Därmed omfattades 14 länder i Europa samt Förenta staterna.

Vilka är de största nya fysiska arbetsmiljöriskerna?

De risker som fastställts i prognosen speglar en allt större oro för problem som beror på flera olika faktorer.

▪ Brist på fysisk aktivitet

De orsaker som fastställts är den allt större användningen av bildskärmar och automatiserade system, vilket leder till långvarigt sittande på arbetsplatsen och allt längre tid som tillbringas sittande vid tjänsteresor. En genomgång av facklitteratur visade att de arbetsplatser där mycket låg fysisk aktivitet krävs och där de muskuloskeletala sjukdomarna ökar för det mesta involverar långvarigt sittande. Men arbete som utförs i stående ställning under längre perioder är också ett problem. Följderna för hälsan är muskuloskeletala sjukdomar i armar, händer och rygg, åderbräck, djup ventrombos, övervikt och vissa cancertyper.

▪ Risk för muskuloskeletala sjukdomar i kombination med psykosociala riskfaktorer

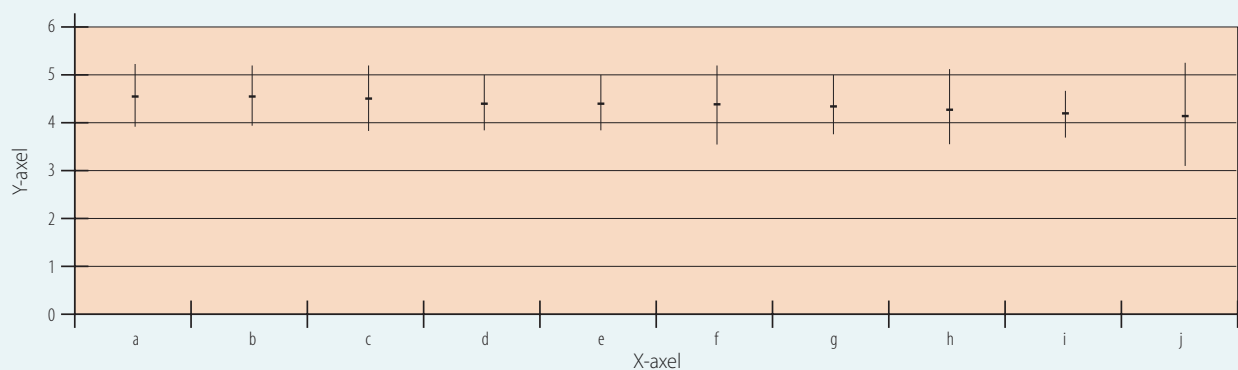
Negativa psykosociala aspekter förstärker effekterna av de fysiska riskfaktorerna och bidrar till att de muskuloskeletala sjukdomarna ökar. Facklitteraturen riktar uppmärksamheten på bildskärmar, tele-tjänstcentraler och vårdsektorn. De psykosociala faktorer som anges är alltför höga eller alltför låga arbetskrav, komplicerade uppgifter, stor tidspress, låg kontroll över arbetet, låg beslutsnivå, dåligt stöd från arbetskamrater, anställningsotrygghet och mobbning. Att samtidigt vara utsatt för risken att utveckla muskuloskeletala sjukdomar och psykosociala riskfaktorer är allvarigare för arbetstagarnas hälsa än att vara utsatt för en enda riskfaktor.

▪ Komplexiteten av ny teknik och gränssnitt mellan människa och maskin

Arbetsplatsernas fysiska egenskaper, som t.ex. dålig ergonomisk utformning av gränssnitten mellan människa och maskin, ökar de psykiska och känslomässiga påfrestningarna för arbetstagarna och därmed också antalet misstag som beror på den mänskliga faktorn och risken för olyckor. "Intelligenta" men komplexa gränssnitt mellan människa och maskin finns inom flygindustrin, vårdsektorn (datorstödd kirurgi), i tunga lastbilar och jordförflyttningssmaskiner (styrspakar i förarhytten) och i komplicerade tillverkningsprocesser (samarbetande robotar).

⁽¹⁾ "Anpassning till förändringar i arbetsliv och samhälle: en ny arbetsmiljöstrategi för gemenskapen 2002–2006", KOM(2002) 118 slutlig.

De tio största nya fysiska arbetsmiljöriskerna som kartlagts i undersökningen (y-axeln: medelvärden på den femgradiga Likertskalan samt standardavvikelser, x-axeln: risker)

- a) Brist på fysisk aktivitet
 b) Kombinerad exponering för vibrationer och obehäva arbetsställningar
 c) Dålig medvetenhet om termiska risker bland lågstatusgrupper av arbetstagare som arbetar under ogynnsamma värmeförhållanden
 d) Risker där flera faktorer inverkar
 e) Risk för muskuloskeletal sjukdomar i kombination med psykosociala riskfaktorer
 f) Värmebelastning
 g) Exponering för vibrationer i kombination med muskelarbete
 h) Komplexiteten av ny teknik, arbetsförfaranden och gränssnitt mellan människa och maskin
 i) Otillräckligt skydd för högriskgrupperna mot långvariga ergonomiska risker
 j) Allmän ökning av exponeringen för ultraviolett strålning under och efter arbetstid

Risker där flera faktorer inverkar

Experterna framhöll särskilt de risker där flera faktorer inverkar. I facklitteraturen riktas uppmärksamheten på teletjänstcentraler, som ökar i antal och medför nya typer av arbeten med olika slags exponering, däribland långvarigt sittande, bakgrundsbuller, olämpliga hörlurar, dålig ergonomi, låg kontroll över arbetet, hög tidspress, höga psykiska och känslomässiga krav. Muskuloskeletal sjukdomar, åderbräck, sjukdomar i näsa och hals, problem med rösten, trötthet, stress och utbrändhet har observerats hos personer som arbetar i teletjänstcentraler.

Antalet jobb i teletjänstcentraler ökar i Tyskland
 HVBG, Tyskland – Pressbilder

Otillräckligt skydd för högriskgrupperna mot långvariga ergonomiska risker

Denna fråga återkommer i prognosen. Det fastslås att arbetstagare med låg anställningsstatus och dåliga arbetsförhållanden är särskilt i riskzonen, och paradoxalt nog genomförs det färre utbildnings- och medvetandehöjande åtgärder för dessa arbetstagare. Ett exempel är arbetstagare inom jordbruks- och byggsektorn med dålig kunskap om de termala riskerna i samband med arbete i kalla och varma miljöer.

Värmebelastning

I prognosen framhävs bristen på åtgärder för att motverka värmebelastning på industriarbetsplatserna, där än så länge enbart problemet med värmestress har hanterats. Effekten av värme-

komfort på arbetstagarnas stress och välbefinnande anses inte vara ordentligt bedömd. Obehag av värme kan göra det svårt för arbetstagarna att utföra arbetet och inverka på deras säkerhetsbeteende. Därmed blir sannolikheten för arbetsolyckor större.

Allmän ökning av exponeringen för ultraviolett strålning

Deltagarna i undersökningen uppger bestämt att ultraviolett strålning är en ny risk. Exponeringen för ultraviolett strålning är kumulativ. Ju mer arbetstagarna exponeras för ultraviolett strålning både under och efter arbetstid, desto mer känsliga blir de på arbetsplatsen. Därför blir det allt nödvändigare att vidta förebyggande åtgärder på arbetsplatsen.

Kombinerad exponering för vibrationer, obehäva arbetsställningar och muskelarbete

Vibration, som betraktas som en mer "traditionell" risk, har fått ökad uppmärksamhet i och med det europeiska direktivet 2002/44/EG⁽²⁾.

Ytterligare upplysningar

Expertprognoser om mänskliga, sociala och organisatoriska risker, kemiska risker och biologiska risker kompletterar prognosen om fysiska risker för att ge en så omfattande bild som möjligt av de nya riskerna i arbetslivet.

Resultaten i sin helhet kan hämtas från riskcentrumet på

<http://riskobservatory.osha.europa.eu>

Arbetsmiljöbyråns rapport "Expertprognos om nyttillkomna fysiska arbetsmiljörisker" finns på

<http://osha.europa.eu/publications/reports/6805478>

Arbetsmiljöbyråns arbetsdokument "Research on changing world of work" finns på <http://osha.europa.eu/publications/reports/205>

Arbetsmiljöbyråns rapport "New trends in accident prevention due to the changing world of work" finns på

<http://osha.europa.eu/reports/208>

På byråns webbplats finns länkar till forskning om förändringar i arbetslivet: <http://osha.europa.eu/research/rtopics/change>

⁽²⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/44/EG av den 25 juni 2002 om minimikrav för arbetstagares hälsa och säkerhet vid exponering för risker som har samband med fysikaliska agens (vibration) i arbetet (EGT L 177, 6.7.2002).

Europeiska arbetsmiljöbyrån

Gran Via 33, E-48009 Bilbao

Tfn (34) 944 79 43 60, fax (34) 944 79 43 83

E-post: information@osha.europa.eu